

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris Theologia Tripartita Universa

Complectens nunc Bibliothecam perfectam Viri Ecclesiastici, ordine
sequenti

Controversiae Heterodoxae Ac Scholasticae - Cum speciali Notitia rerum
Modernarum, & Chronologia totius Monarchiae Sacrae, & Saecularis,
Pontificum, Conciliorum &c. Haeresum omnium, ac Propositionum
damnatarum Mundi Sex Aetatum ...

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

Cap. III. De Christi praesentia in Sacramento Eucharistiae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38447

sensus (quem illi sustinent) sit ille qui determinatè datur. Ergo potest sensus ille sustineri.

Sed ex hoc effugio sequeretur, si quis disertè diceret se sustinere propositiones Lutheranas, Calvinianas, Jansenianas, non posse illum redargui. Quia prætereundè semper potest, Non esse damnatum omnem omnino sensum, &c. Quam latum sic ab Apostolicis Decretis effugium semper captari possit, quis non videt? Sensus igitur in his, & aliis ille censeretur damnatus, quem verba & contextus & status propositionis damnata per se important, juxta institutionem, & proprium sensum verborum quibus propositio damnata exprimitur: ita in omni tribunali sine tergiversatione proceditur.

Quintò opponunt, Recessus nimis à doctrina Hæreticorum modernorum (qualis est de Christo pro omnibus omnino mortuo, de gratia aliqua indifferenti, & merè sufficienti) plurimum nocet eorum conversioni, cum ab his longissimè recedant. Ergo potius amplectenda ea doctrina quæ ab his minus recedit, sive, ad illos magis accedit, etsi cum illis non conveniat.

Resp. Accessum illum, de quo agitur, multò plus habere periculi, ne Hæreticos modernos in suo errore magis confirmet, & obduret. De hoc nemo melius testari potest quam ipsi Hæreticorum modernorum Doctores: inter quos Samuel Maresius in Hollandia celebris Doctor Calvinianus, in Præfatione ad suum Catechismum de Gratia, sic loquitur: Ipsius Sapæ autoritas sensum labascit per has controversias de Gratia, in quibus Pauli & Augustini sequaces (notum est ex contextu de quibus loquatur) plurimas defendunt propositiones, quas Pius V. Gregorius XIII. & Urbanus VIII... damnaverant, &c. Sunt quidem hæc verba Doctoris Hæretici, nec proinde judicis idonei: Sed ex quo facile colligi possit, quid major ille accessus etiam apud heterodoxos operetur.

De his infra plura scholasticè tradimus, & explicamus in hoc Tomo I. Parte II. de Gratia Divina, à Controversia 4. usque ad Controversiam 10. Extant & Theſes variæ, aliaque de iisdem recentius edita anno 1684.

CAPUT III.

De Christi presentia in Sacramento Eucharistiæ.

I. Catholici omnes affirmant in Sacramento Eucharistiæ, post panis & vini Consecrationem, Christum verè, ac realiter esse præsentem; ita ut virtute Consecrationis substantia panis mutetur in Corpus, & vinum in sanguinem Domini, solis accidentibus panis & vini remanentibus.

Negant Calvinistæ per Consecrationem Christum constitui præsentem realiter, sed tantum figurativè, sic ut nihil addit præter ipsum panem & vinum, tantquam figuram aut signum representans Corpus & Sanguinem Christi pro nobis oblatum. Et in hoc sunt contrarii ipsi Lutherani, qui admittunt saltem in usu hujus Sacramenti realem Christi præsentiam, sed remanente simul panis & vini substantia.

II. Probatum Catholica veritas ex manifestis Christi verbis Matth. cap. 26. *Hoc est Corpus meum quod pro vobis tradetur. Hic est Sanguis meus qui pro vobis effundetur.* Atqui non figura Corporis Christi pro

R. P. Arjdek. Tom. I.

nobis tradenda erat, sed verum ipsius Corpus traditum, & ejus verus Sanguis effusus est. Ergo Christus illis verbis affirmat verum suum Corpus & Sanguinem in Sacramento contineri. Sic ut in sensu proprio & identico non possint illa verba aliud significare quam, Contentum sub hac specie panis est Corpus meum. Ut si Christus in Cana Galilææ, volens viberorum aquam sibi præsentem in vinum convertere, dixisset, *Hoc est vinum quod vobis fundetur.* Si quis autem negaret illis verbis hoc posse præstari, non verborum proprietatem, sed Christi potentiam oppugnaret. Necessarium autem est Christum voluisse illis verbis se in Sacramento Eucharistiæ realiter constituere, vel Ecclesiæ suam decipere, quod sic declaro:

Si aliquis Pater probus & prudens promitteret se filiis relicturum auri summam, sicut Christus promittit se Corpus suum relicturum discipulis manducandum, & idem parens postea in ultimo testamento scriptum relinqueret cum his verbis: *Hoc est aurum quod vobis tradetur; Quis hominum dubitaret illic verum aurum, & non tantum auri figuram aliquam contineri? vel patrem illum tunc delirasse.*

III. Regula apud omnes certa est cum S. August. lib. 3. de doct. Christi cap. 1. Quando verba Scripturæ sumi possunt propriè, nunquam accipienda esse figuratè, nisi aliunde constet id esse manifestè necessarium. Quod hic minimè constat, cum Christus non minus poterit se in Sacramento collocare verè, quam figuratè, idque verbis illis propriè significare. Quod si nolis hic eam regulam retinere, eodem jure poterunt Ariani explicare loca Scripturæ, in quibus dicitur Christus esse unus cum Patre æterno, de unitate aliquà impropriè dicta. Ut cum dicit Christus Joan. 10. v. 3. *Ego & Pater unum sumus*, illud rectè intelligit Ariani de unitate metaphorica, sita in concordia voluntatum, non verò de unitate substantiæ propriè dicta. Neque unquam poteris ostendere ex Scripturis Arianos in hoc à vero Scripturæ sensu aberrare, nisi ad illam regulam illos adstringas, quæ requirit ut verba Scripturæ absque necessitate impropriè non intelligantur.

IV. Hunc Christi sensum, & realem ejus præsentiam declarat Apostolus Paulus 1. ad Corinth. 10. *Calice benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Christi est: & panis quem frangimus nonne participatio Corporis Christi est?* Et iterum: *Quicumque manducaverit panem hunc vel biberit calicem indigne reus erit Corporis & Sanguinis Domini.*

Quomodo reus erit Corporis Domini indigne manducati, si corpus Domini non manducet, sed ejus figuram? Non admittet certè Calvinista eum, qui indigne tractat figuram aut imaginem Christi, reum esse culpæ, cum Christum in sua imagine aut figura honorandum esse prorsus neget.

V. Nulla igitur hic apud Apostolum, nulla apud Evangelistas figuræ mentio, sed omnes eadem verba, *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur.* Eodem modo apertè & simpliciter proponunt: quòd certè minime fecissent, si per Corpus Christi, figuram Corporis Christi intelligi voluissent; quomodo enim illud intelligi vellent, quod suis verbis toties repetitis non exprellerunt?

Quinimò Christus ipse Joan. 6. vers. 56. dicens: *Caro mea verè est cibus & Sanguis meus verè est potus,*

Arjdek
kin

Theo-
logia

& Panis quem ego dabo caro mea est profectus vita; rem se miram ac novam declarasse ac promississe ostendit, subiungens, *Hic est panis qui de caelo descendit, & qui manducat hunc panem vivet in aeternum.* Quid autem miri aut novi, meram particulam panis in sui memoriam discipulis porrigere, aut quid habet hæc triticeæ panis buccella cur magna cœlesti præferenda, & vitam æternam manducanti allatura dicatur? Hæc autem omnia in ipsum Christum verè & realiter in Sacramento præsentem rectissime quadrare intelliguntur.

VI. Ad hæc omnia opponunt. Quando Christus dixit, *Ego sum vitis*, debet vitis intelligi figuratè; Ergo quando dixit, *Hoc est corpus meum*, Corpus Christi intelligendum est figuratè. Sed quis non videt, ex illo argumento eodem modo posse sic inferri, *Ego sum vitis*, debet intelligi figuratè, Ergo, Ego & Pater unum sumus debet intelligi figuratè & metaphorice cum Arianis: atque ita eodem argumento evertes omnia quæ de Christo in Scripturis propriè dicuntur, quo realem ejus in Sacramento præsentiam auferre moliris. Verùm hæc, & similes ex Scripturis consequentiæ, per methodum tertiam superius assignatam retundi debent.

Nunc ulterius sic concludo. In cognoscendo Scripturæ sensu primitiva Ecclesia non potuit errare: sed illa agnovit realem Christi in Eucharistia præsentiam, non verò figuratam. Ergo fides de reali Christi præsentia non potest esse erronea.

VII. Ad minorem probandam Patrum primitivæ Ecclesiæ manifesta adduco testimonium.

S. Cyprianus *sermone de cœna Dom.* Panis, inquit, iste quem Dominus discipulis suis porrigebat, non effigie, sed naturâ mutatus est, omnipotentia Verbi factus est caro. Quid quæso clarius dici potest?

S. Hilarius *lib. 8. de Trin.* De veritate Carnis & Sanguinis non est relictus ambigendi locus.

S. Augustinus verba Christi in sensu literali clarè agnoscit *Conc. 1. in Psalm. 33. Ferebatur in manibus suis.* Quomodo, inquit, hoc intelligatur in Davide secundum litteram non invenimus, in Christo autem invenimus; ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum Corpus suum ait, hoc est Corpus meum; ferebatur enim illud corpus in manibus suis.

S. Joan. Damasc. *de fide lib. 4. c. 14.* Dominus dixit, hoc est, non corporis signum, sed corpus, non Sanguinis signum, sed Sanguis.

S. Epiphanius *in sepr. Synodo act. 6.* Nunquam invenies neque Dominum, neque Apostolos, neque Patres inruentem illud Sacrificium quod à Sacerdote offertur, imaginem dixisse, sed ipsum Sanguinem.

Nonne hic audis, nonne vides Scripturam, Christum, Apostolos, Ecclesiæ Patres realem Domini in Sacramento præsentiam uno ore apertè profiteri. Certè, nisi velis agnitæ veritati oculos occludere, necessarium est ut cum S. Hilario jam citato concludas: De veritate carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus.

Sic enim ad extremum argumentor. Si primitiva Ecclesia negasset realem Christi in Sacramento præsentiam, hi Patres, qui eam apertè docuerunt, fuissent olim hæretici, & ab Ecclesia separati. Sed hoc nemo unquam dixit aut cogitavit, imò fuerunt ipsi primitivæ Ecclesiæ præcipui Doctores ac defensores. Ergo manifestum est primitivam Ecclesiam nunquam ne-

gasse realem præsentiam, sed illam semper docuisse, & per suos Patres & Doctores posteris credendam proposuisse.

Præter testimonia Patrum primitivæ Ecclesiæ pro reali præsentia jam breviter adducta, juvat paulò expressius oculis objicere verba potissimum S. Ambrosii, & Cyrilli Hierosolymitani, qui quarto sæculo tam disertè rem hæc exposuerunt quàm si hodie contra Calvinii asseclas decertarent. S. Ambrosius ipsius S. Augustini primus in fide magister, & eximium primitivæ ecclesiæ oraculum sic loquitur *lib. 4. de Sacramentis cap. 4. Sermo*, inquit, *Christi hoc conficit Sacramentum: Qui Sermo Christi? Nempe in quo facta sunt omnia. Jussit Dominus, & factum est caelum, jussit Dominus, & facta est terra, jussit Dominus, facta sunt maria, jussit Dominus, & omnis creatura generata est. Vide ergo quam operatorius sit sermo Christi. Si ergo tanta vis in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse quæ non erant; quànò magis operatorius est, ut quæ erant, in alia commutentur? Cælum non erat, mare non erat, terra non erat, sed audi dicentem, ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt. Ergo tibi ut respondeam, Non erat Corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem dico tibi quod jam Corpus est Christi. Ipse dixit & factum est. Si ex his nondum vides sensum primitivæ Ecclesiæ contra solam corporis figuram, & excœcatum, aut dementatum agnoscas necesse est.*

Audi ejusdem circiter ævi Cyrillum Hierosolymitanum in sua Catechesi mystagogica. *Cum ipse dixerit, Hoc est corpus meum, quis audebit deinceps ambigere? & cum idem ipse tam asseveranter dixerit, Hic est Sanguis meus, quis unquam dubitaverit, ut dicat non esse ejus sanguinem? Aquam olim in vinum convertit in Cana Galilæa, & non erit dignus cui credatur, quod vinum in sanguinem transmutavit? Quomodo possit hodie in rem hanc similitudo clarior, aut luculentius argumentum adduci? Verba te quo volueris, vel te ipsum, vel primitivam Ecclesiam erroris necessariò condemnabis.*

Addo aliud testimonium & argumentum invincibile ex apertis monumentis *Historia Ecclesiastica* de mente primitivæ Ecclesiæ.

Ex illa patet evidenter ab infidelibus sæpè ac vehementer accusatam & passim fuisse Religionem Christianam, quod Christiani essent *Antrophagi*, id est, comestores carnis humanæ, quia Christi sui carnem & sanguinem manducabant, ut infra testimoniis citatis, ostendam. Atqui hoc ita intellectum, de manducatione reali Christi in Eucharistia, Christianæ Ecclesiæ Patres tunc viventes nunquam negarunt, quod paucis verbis facere poterant, dicendo, non manducamus corpus & sanguinem Christi, sed tantum illius figuram, scilicet panem & vinum in passionis, & mortis illius memoriam.

Ergo ex illâ Infidelium accusatione, & Christianorum responsione manifestissimum est, doctrinam primitivæ Ecclesiæ fuisse eandem quæ nunc est Romana, Christi Carnem & sanguinem in Eucharistia verè ac realiter manducari.

In hujus argumenti, quod assumpsi, probationem evidentissimam, subjicio Patrum de illa accusatione tunc in primordiis Ecclesiæ sæculò tractantium aperta testimonia.

Accusatio ista patet primò ex *Tersulliano*, qui secundo

quando circiter Christi ævo vixit, *Apologia, cap. 7. & 9. l. 6. contra Celsum*; ubi sic loquitur: Dicimur scelerrimissimi de Sacramento Infanticidii. Qui ista credis de homine, potes & facere. Tu homo es, & ipse quod & Christianus. Excipe rudem Sanguinem, eo panem tuum satia, vescere libenter. Quod si non potes facere, non debes credere, homo est enim Christianus, quod & tu.

Adde hominis etiam Athei, ac Philosophi Celebris de hoc testimonium: *Averroes comment. in metaphys. mundum*, inquit, peragravi, multaque, adedque omnes regiones circuiui, varias sectas inveni, sed Christianam deteriorem, aut etiam fatuam non reperi: *Quia Deum suum, quem colunt, devorant.*

En quid post accusationem istam supra, quid alibi dicat idem Tertullianus *lib. de Resur. carnis c. 8.* Caro corpore & Sanguine Christi vescimur, ut anima de Deo fingitur.

Quid ad eam *S. Cyprianus de cana*, sæculo tertio. Quam præclarus, inquit, est calix iste, quam religiosa hujus potus ebrietas, per quam accedimus Deo, non habentes sensum hujus mundi, sanguinem fugimus, & intra ipsa Redemptoris nostri vulnera linguam figimus, quo interius, exteriusque rubricati, à sapientibus hujus sæculi judicamur *Amentes*. Quomodo quæso, primi illi veræ Ecclesiæ Christiani, à Sapientibus ethnicis fuissent judicati *Amentes*; Quomodo accusati ut *Antrophagi*: Quomodo *Deum suum quem colunt devorare*? si illi in memoriam Christi sui, panem tantum & vinum in suis cæteribus more Calvinistico manducarent? Illi certe ipsi sapientes ethnici in memoriam amici absentis, aut defuncti, aut Cereris & Bacchi sui, non raro cum pane & vino convivia celebrabant: nihil proinde ipsis circa primos Christianos, absque reale Christi manducatione, mirum vel novum, vel supplicio dignum visum fuisset.

Ex prædictis omnibus hoc irrefragabile formatur argumentum. In primitiva Ecclesia primi illi Patres, primi illi Christiani, imo & primi illi infideles qui Christianorum Ritus ubique explorabant, in Eucharistia realem Christi præsentiam apertè testantur: nec erat in sequentibus sæculis ulla secta quæ eam negaret usque ad Berengarium, qui & errorem illum convictus retractavit: eodemque tenore hodie tota Ecclesia Romana, imo quoad hanc realem præsentiam Lutherana, in credendo procedit. Atqui primitiva Ecclesia fuit experta erroris, ut ipsi sectarii fatentur, & Romana semper, hodieque in hoc est primitivæ conformis. Ergo omnino fatuus convincitur, qui contra hunc apertum omnium sæculorum sensum, solius Calvinii desiramentis adheret. Quam tenues sint umbræ quas Calvinii assecleæ pro se objiciunt, ex sequenti earum solutione patebit.

Resellantur inania Modernorum Effugia, & Doctoris Morlai in Anglia.

Opponunt primò, si Christus esset realiter præsens in Eucharistia, deberet idem Christi corpus esse simul in duobus locis discretis, scilicet in cælo, & in altari. Atqui idem corpus eodem tempore esse in duobus locis involvit contradictionem, quia sic esset in cælo, & simul à cælo abesset.

Resp. Negando minorem, Quia præsentia in uno loco, non est negatio præsentia in alio loco, in

quo solo consistit contradictio, sed sunt duæ affectiones positivæ ejusdem corporis, scilicet præsentia ad hunc locum, & simul præsentia ad alium locum separatum. Hoc si neges Deum alicui corpori posse concedere, non hoc Sacramentum, sed potius Dei omnipotentiam oppugnas. Quinimò reipsa unum corpus in duobus locis discretis divinâ virtute aliquando extitisse, patet *Actor. 9.* ubi Christus in via D. Paulo apparuit, & præsens adfuit, & palam locutus est, *Saul, Saul, quid me persequeris &c.* nec tamen ideo cælum & dexteram patris deseruisse dicendus est, juxta illud *Actor. 3. v. 21.* *Oportet illum cælum suscipere usque ad tempus restitutionis omnium, id est, extremi judicii.* Apparuit etiam corporaliter Christus Dominus Petro Romam cogitanti, cum diceret, *vado Romam iterum crucifigi*, ut testatur Divus Athanasius in *Apologia pro sua fuga*, & D. Ambrosius contra Auxentium.

Confirmantur hæc à paritate rationis. Quia possunt duo corpora divinâ virtute in uno eodemque loco simul constitui, & se mutuo penetrare: quod camen non minus est contra naturalem constitutionem corporum, quam unum corpus in duobus locis distitis collocari, Patet Joannis 20. v. 6. quando ad Apostolos *venit Jesus januis clausis*, ubi cum penetratione dimensionum in eodem loco fuit janua & corpus Christi, uti passim admittunt Sancti Patres, qui in hoc Christi ingressu manifestum miraculum agnoscunt, uti & in Nativitate ac Resurrectione Domini corpus Virginis & sacrum sepulchrale penetrant.

Opponunt secundò, de ratione corporis, sive quantitatis corporeæ est, in loco extendi, sive habere partes extra partes. Atqui corpus Christi in modica Hostia non habet suarum partium extensionem. Ergo nequit Christus corporaliter in Hostia consecrata contineri.

Resp. Majorem tantum esse veram de extensione intrinsecâ, sive, quod debeat habere partes intrinsecè inter se distinctas, & quoad situm internum: non verò quod debeat una pars esse uno loco, & altera pars alio loco quoad situm extrinsecum. Cum enim situs ille extrinsecus partium sit tantum proprietates naturalis, quam corpus exigit habere quando relinquatur in statu suo naturali, non est cur Deus non possit istius exigentiæ effectum actuale impedire, sunt combustionem ignis, aut illuminationem corporis ex natura sua lucidi. Hic proinde à Doctis merito reprobatur opinio inanis *Carterisii* constituentis essentiam corporis in actuali extensione & impenetrabilitate partium, nisi ea aliter explicetur, ut aliqui conantur. Sed hoc pondus habere non potest apud heterodoxos qui passim profitentur se illius Principis adversari, uti fuscè, & adductis præcipuorum suorum Professorum & Academiarum decretis, ostendit Fridericus Spanhemius ex Academia Leydensi in Hollandia Professor in libro suo de novissimis circa res sacras in Belgio diffidiis, pag. 76. & seq.

Confirmatur apertè ex ipsis Scripturis hæc doctrina Luca cap. 18. v. 25. *Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum celorum*, ubi apertè indicatur Deo possibile esse ut camelus transeat per foramen acus, cum dicat hoc facilius esse quam divitem renitentem divitias intrare in regnum Dei, quod tamen cum divina gra-

Hande
kin

Theo-
logia

tia est absolute possibile: aliis & Abraham, & David, & Salomon, & omnes etiam pii Reges & Principes Catholici cælorum regno excluderentur.

Alia argumenta merè plebæja, & per se futilia, à quovis his principis instructo facile dissolventur.

Ex quibus manifestè corruunt nova Asserta D. Morlæi in suis Tractatibus de Controversiis Religionis Romanæ pag. 21. & 22. ubi majori confidentiâ quàm peritiâ asserit, *Transsubstantiationem* in Eucharistiâ rem esse impossibilem & incredibilem, utpote contrariam *Sensuum* testimonio, & necessariò inducentem ad delitia *Scepticorum* non tantum in aliis artibus & scientiis, sed etiam in ipsis Theologicis.

Sed, ut breviter concludam: Quisquis Theologus est, aut Philosophus mediocris, satis novit non tantum quatuor, sed quinque esse hominis sensus, Fidem autem non esse ex visu, gustu, &c. sed ex solo *Auditu*, ut testatur Apostolus ad Romanos 10. *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi*. Verba autem Christi de reali sua præsentia in Eucharistiâ adeò sunt clara apud præcellentissimos primitivæ Ecclesiæ Patres, quos supra recensui, ut non timeamus nos ad alios scepticos, quàm ad Christum Evangelistas, & primos Ecclesiæ Patres à D. Morlæo relegari.

CAPUT IV.

De Impanatione Lutherana & præsentia Christi in solo usu.

Argumenta quæ hætenus evincunt in Consecratione vi verborum panem mutari & converti in Christi Corpus, & vinum in Sanguinem, probant non fieri impanationem, id est, panem cum Corpore Christi in Eucharistiâ non permanere, uti contra Lutherum docet Ecclesiâ Catholica cum *Trident. Sess. 13. cap. 4.* Non enim dici potest una substantia in aliam converti, nisi prima desierit, & altera in ejus locum succedat. Sic lignum non potest converti in ignem, nisi formâ ignis introductâ, forma ligni desierit: neque dici posset virga Moysis converti in serpentem, si virga cum serpente permaneret.

II. Declarant autem hanc transubstantiationem testimonia Patrum supra allata, qui asserunt panem fieri Corpus Christi, mutari, converti &c. Audi quæso in quarto sæculo primitivæ Ecclesiæ loquentem S. Cyrillum Hieros. *Catechesi 4. mystag.* Aquam olim in vinum convertit in Cana Galilææ, & non erit dignus cui credatur quod vinum in sanguinem transmutaverit?

Idem eodem sæculo profitetur Gregorius Nyssen. *Orat. catech. cap. 37.* Rectè ergo nunc quoque Dei Verbo significatum panem, in Dei Verbi corpus credo transmutari.

Denique S. Ambrosius disertis verbis scribit de pane fieri corpus Christi *lib. 4. de Sacrament. cap. 4.* Panis iste panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio de pane fit corpus Christi. Ac pergit ibidem ostendere nihil hic esse creditu difficile: Si enim, inquit, creavit Deus cælum & terram quando non erant, quantò magis poterit panem & vinum, quæ jam existunt, in aliud commutare.

III. Altera controversia cum Lutheranis est, quod doceant Christum esse realiter præsentem in solo usu, & sumptione Eucharistiæ, sic ut in Hostia consecrata

non perseveret dum exponitur in templo, servatur in pyxide, aut ad ægros deferatur.

Sed contra, Postquam Christus consecrationis verba protulit, Eucharistiâ aliquo temporis spatio in ejus, aut Discipulorum manibus verabatur, antequam singuli ex Discipulis illam manducarent, Ergo si ante Communionem Christi erat sub speciebus Eucharisticis, non est ratio negandi quod postea extra usum sub iisdem perseveret. Vel peto à Lutheranis ut ostendant, ubinam in Scripturis dicatur, quod statim post usum Christus recedat, & evanescat? Nullum certè in Sacris literis exstat istius doctrinæ vestigium. Quinimò ex antiquissimo usu primitivæ Ecclesiæ constat Eucharistiâ asservari, & ad ægros deferri consuevisse.

IV. Probatum id primò ex Tertulliano, qui *lib. 2. ad uxorem.* testatur Christianos suo tempore consuevisse Eucharistiâ ad suos domum deferre, ut eam opportuno tempore fumerent. Et in *Serm. de lapsis.* narrat mulierem quandam, cum arcam, in qua Sanctum Domini fuerat, indignis manibus aperire tentasset, igne inde surgente deterritam fuisse. En consuetudinem secundi post Christum sæculi, quo author ille vixit, etiam divino miraculo comprobata.

S. Justinus Martyr ejusdem sæculi in *Apolog. 2.* asserit, post Sacra peracta Diaconos solitos fuisse deferre Eucharistiâ ad fratres absentes.

S. Ambrosius in *Orat. de obitu Satyri*, narrat Satyrum fratrem suum particulam Eucharistiæ ad colulum suspendisse in naufragii periculo, & sic salvum evasisse.

S. Hieronymus in epist. ad Rusticum, refert S. Exuperium Tolosæ Episcopum, Christi Corpus in canistro vimineo comportasse.

Denique hæc Fides, Usus, & Consuetudo in primitivæ Ecclesiæ adeò certa, & indubitata fuit, ut S. Cyrillus in *epist. ad Gallosyniam*, in terminis affirmare non dubitet eos insanire, qui asserunt Eucharistiâ si in alterum diem asservetur vim suam amittere. Errare non potuit Fides, & Consuetudo primitivæ Ecclesiæ, aut qui eam sequuntur. Ergo errare necesse est eos qui solo Luthero duce illi adversantur.

CAPUT V.

De Sacrificio Missæ, & Communionem sub utraque Specie.

Docet Ecclesiâ Catholica contra Sectarios Modernos, Christum in ultimâ cœnâ non tantum Sacramentum, sed etiam Sacrificium per Sacerdotes offerendum instituisse, per illa verba, *Hoc facite in meam commemorationem &c.* prout à vera & primitivæ Ecclesiæ semper intellecta fuerunt.

I. Probatum primò, ex Apostolo ad Hebræos, *cap. 7. v. 17.* ubi declarat de Christo verè dici, *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Cum autem Sacerdotis proprium munus sit offerre Sacrificium, non potest Christi Sacerdotium in Ecclesiâ esse in æternum sine perpetuo Sacrificio in Ecclesiâ offerendo. Atqui cruentum Crucis Sacrificium semel tantum offerri potuit, cum Christus sæpius mori, & immolari nequeat. Ergo tantum restat ut perpetuò offerat per suos Ministros incruentum Missæ Sacrificium, aliàs Apostoli verba erunt ab omni veritate aliena.

Sacrificium autem illud sub specie Panis & Vini offeren-